

PERIODISME I TRANSICIONS A LA MEDITERRÀNIA

Debat amb motiu del desè aniversari de la revista *afkar/ideas*
Casa Àrabe
Dilluns 19 de maig de 2014

Des de l'esclat de la primavera àrab a principis de 2011, el nord d'Àfrica i Pròxim Orient han estat en el centre de la atenció mediàtica de tot el món. Les manifestacions espontànies de la societat civil àrab exigien la fi de l'autoritarisme i demanaven reformes socials. Aquests canvis van renovar la visió occidental de la regió, llavors limitada pel prisma de les guerres en Afganistan i en Iraq i per la lluita contra el terrorisme després del atemptats de l'11 de setembre de 2011.

Plena d'estereotips sobre la incompatibilitat entre islam i democràcia que deixaven al món àrab en un bloc homogeni i sense matisos, aquesta visió fou contestada per la diversitat social present en les manifestacions. Per altra banda, aquesta caracterització estereotipada de l'àrab se li sumava el profund desconeixement que es va evidenciar en relació a determinats països de la regió, on la seva cobertura mediàtica havia estat escassa en les anteriors dècades, tal i com es feia palès amb el cas de Líbia, Iemen o Síria. Aleshores, en 2011, gràcies particularment a la feina dels periodistes, internacionals, locals i dels ciutadans que van donar veu a les reivindicacions democràtiques, va suposar una altra mirada sobre la regió.

Actualment, el món àrab no deixa de ser un terreny complex per als periodistes, especialment en contextos de guerres declarades o latents (Síria, Territoris Palestins Ocupats, Iemen, Líbia, Iraq), o a causa de la imposició de la censura per règims en els que no s'han produït canvis o allà on s'ha produït una involució cap a l'autoritarisme (Egipte, Aràbia Saudita, Bahrein, Kuwait). Els focus mediàtics es segueixen concentrant en diverses zones en conflicte, abans d'extingir-se, com és el cas d'Iraq, per escampar-se segons els esdeveniments polítics. Segons Reporters sense Fronteres, 26 periodistes varen ser assassinats en 2012, 23 en 2013 i 9 en 2014, 7 dels quals en Síria, i 32 es troben empresonats en el Nord d'Àfrica i en Orient Mitjà¹. El cas de Síria es simptomàtic dels perills als quals s'exposen els professionals de la informació, però també de la guerra de propaganda que travessa Orient Mitjà, víctima de conflictes d'interessos geopolítics que li sobrepassen. Informar en aquestes condicions esdevé un autèntic repte, sobre tot quan l'accés a les fonts està compromès i la tasca dels periodistes enormement limitada.

¹<http://fr.rsf.org/barometre-de-la-liberte-de-la-presse-journalistes-tues.html?annee=2014>

A més, la velocitat amb la que s'escampa la informació per Internet o la facilitat amb la que una foto o, fins i tot, un vídeo es publica en les xarxes socials també suposen nous reptes pel periodisme davant l'abundància d'imatges i la democratització de l'accés a la informació. Ja se n'ha parlat molt sobre les virtuts suposadament democratitzadores de les noves tecnologies de la informació, del paper d'aquests nous mitjans en el període de les revoltes, però poc se'n sap encara sobre el seu paper durant els processos de transició sociopolítica. Les experiències passades ens indiquen que els mitjans de comunicació, en general, exerceixen un rol fonamental en aquests processos de canvi polític, però ens trobem en una fase en la qual aquests mitjans tradicionals acusen a la crisi, tant la financera com la de la professió, de les noves maneres d'exercir i les formes de comunicar-se amb els ciutadans. Així doncs, en l'actual context, s'ha de tenir en compte el potencial del periodisme ciutadà, el "5è poder", suposadament lliure de coacció i sense estar contaminat per interessos polítics o financers. Com responen els mitjans a aquests nous reptes? Davant de la reducció de corresponsals, com es cobreix l'actualitat?

Per acabar, més enllà de les condicions laborals de periodista, les interaccions entre l'opinió pública i els mitjans constitueixen un altre nivell de reflexió. Fins a quin punt els ciutadans influeixen en la manera en què es tracta la informació, o, a l'inrevés, fins a quin punt la informació modela el pensament col·lectiu? Aquestes interaccions recíproques s'apliquen en l'actualitat més recent, com demostra la situació egípcia, on els mitjans exposen el missatge del règim de lluita contra el terrorisme, però, sovint, silencien la tornada de la censura.

Aquestes qüestions són temes oberts que alimentaran la reflexió d'aquesta taula rodona organitzada en el marc de l'aniversari dels 10 anys de la revista *afkar/idees*, i en la que participaran la periodista egípcia Ethar el Katatney i els periodistes Carla Fibla (directora del portal *Aish* i excorresponsal al Magreb i al Orient Pròxim) i Luis de Vega (redactor d'internacional del diari *ABC* i excorresponsal al Magreb).

Recursos sobre els participants al debat

EI Katatney, Ethar

[Web personal](#)

[Op-ed : my neo-power marriage](#) Ethar El Katatney
The Egypt Monocle, setembre de 2011.

[The land of the pure and true](#) Ethar El Katatney
SailanMuslim.com, gener de 2014.

[Entrevista amb Charlie Rose](#)
CBS, setembre de 2011.

[Entrevista sobre les protestes durante el segon aniversari de la revolució](#)
CNN, gener de 2013.

[Entrevista sobre la repressió contra l'acampada dels partidaris de Morsi](#)
CNN, agost de 2013.

[A reporter without borders](#), Doaa Farag
American University of Cairo, primavera de 2010.

Carla Fibla

[Aish. Análisis e información de la vida árabe \(portal web\)](#)

[Diario de Rabat](#) (2007-2008, *La Vanguardia*)

[España-Marruecos desde la orilla sur](#) (Editorial Icària, 2005)

SELECCIÓ D'ARTICLES I RECURSOS

afkar/ideas

IEMed als mitjans

IEMed Mediterranean Yearbook

Quaderns de la Mediterrània

IEMedObs (Observatori de Polítiques Mediterrànies)

Seminari Internacional

WEBS D'INTERÈS

PUBLICACIONS (per ordre alfabètic)

ARTÍCLES I RECURSOS WEB (per ordre cronològic)

ARTICLES DE PREMSA (per ordre cronològic)

BLOGS I PERFILS DE TWITTER

MAPES

PELÍCUL·LES / DOCUMENTALS

afkar/ideas

[Romper barreras a través del móvil](#), Carla Fibla, núm 36, 2013.

[Entrevista con Chouikha Larbi](#), Giulia Galluccio, núm 36, 2013.

[Islam político 2.0](#), Enrico de Angelis, núm. 35, 2012.

[Catalizadores del cambio](#), Lali Sandiumenge, núm 35, 2012.

[El e-Arabic y su impacto en la cultura](#), Anissa Daoudi, núm 35, 2012.

[Las viejas costumbres no se pierden fácilmente](#), Fatima El-Issaw, núm 35, 2012.

[Entrevista con Ahmed Maher](#), Carla Fibla, núm 34, 2012.

[El espíritu de lucha y la esperanza de la juventud tunecina](#), Emna El Hammi, núm. 33, 2012.

[Actores islamistas en los medios occidentales](#), Valentina Saini, núm 32, 2012.

[Una generación mercurial en Twitter](#), Ismail Alexandrani, núm 30, 2011.

[Libertad de expresión y autocensura](#), Courtney Radsch, núm 27, 2010.

[La fabrica social del Internet árabe: ¿democratización de lo digital o por lo digital?](#), Yvez Gonzalez Quijano, núm 27, 2010.

[El reto de informar sobre Oriente Próximo y el Magreb](#), Jordi Bertran, núm 27, 2010.

[La prensa del sur también tiene norte](#), José Manuel Vargas, núm 27, 2010.

[Las antenas parabólicas pueblan las fachadas de los edificios](#), Nacer Amiar, núm 27, 2010.

IEMed als mitjans

[Asedio a la libertad de prensa en Egipto](#), entrevista a Lurdes Vidal, Mapamundi, 11/03/2004.

IEMed Mediterranean Yearbook

[The Role of the Media in Arab Transitions: How “Cyberactivism” is Revolutionising the Political and Communication Landscapes](#), Sahar Khamis, 2013.

[False Promises? The Social Media and Arab Political Change](#), Yves Gonzalez-Quijano, 2013.

[The Challenge of Media Fragmentation and Political Sectarianism after the Arab Spring](#), Imad Salamey and Muzammil Hussain, 2013.

Quaderns de la Mediterrània

[Comunicación móvil y cambio sociopolítico en el mundo árabe](#), Mohammed Ibahrine, núm. 11, 2009.

[La segunda brecha digital y las mujeres jóvenes](#), Cecilia Castaño, núm. 11, 2009.

Monogràfic "[Medios de comunicación y percepciones mutuas](#)", núm. 8, 2007.

IEMedObs (Observatori de Polítiques Mediterrànies) Selecció d'articles.

[Social Media in the Arab World: Influencing Societal and Cultural Change?](#) *Dubai School of Government*, juliol de 2012.

[Press Freedom in 2012: Breakthroughs and Pushback in the Middle East](#), Karin Deutsch Karlekar and Jennifer Dunham, *Freedom House*, abril de 2012.

[Digital Media in the Arab World: One Year After the Revolutions](#), Jeffrey Ghannam, *Center for International Media Assistance*, març de 2012.

[El papel de los medios y las nuevas tecnologías en las transiciones árabes](#), Manuel Manrique y Barah Mikail, *FRIDE*, desembre de 2011.

[The Al Jazeera Revolution](#), Lawrence Pintak, *Foreign Policy*, febrer de 2011.

[Arab Social Media report: Facebook usage: Factors and Analysis](#), *Dubai School of Government*, gener de 2011.

[Media Reform in Lebanon: New Media, New Politics?](#), Marwan M. Kraidy, *Carnegie Endowment for International Peace*, gener de 2011.

Seminari Internacional
“Mitjans de comunicació davant tensions i transicions a la Mediterrània”.
Ponències al canal de YouTube IEMed

[Euro-Med media meeting: media facing tensions and transitions in the mediterranean](#). Barcelona, 1/3/2013.

WEBS D'INTERÈS

[Committe to Project journalists, Middle East section.](#)

[RSF Reporteros sin fronteras, sección Oriente medio y norte de África.](#)

[Reuters Institute for the study of journalism.](#)

[International federation of journalists.](#)

[International News Safety Institute.](#)

[Institute for war and peace reporting.](#)

[The Middle East media research institute.](#)

[Cyber Orient : Online Journal of the Virtual Middle East.](#)

[Arab Media and Society.](#)

[Arab Working Group for Media Monitoring.](#)

[Jadaliya webzine, sección medios de comunicación.](#)

[Después de la primavera árabe](#) projecte dels periodistes Samuel Aranda i Mayte Carrasco.

[Fundación Alfanzar](#) butlletí d'informació sobre el món àrab.

PUBLICACIONES (per ordre alfabètic)

[Distant witness : social media, the Arab spring and a journalism revolution.](#)
Andy Carvin, CUNY Journalism press, 2013.

Les médias font-ils les révolutions ? Fathallah Daghami, Farid Toumi, Abderrahmane Amsidder, L'Harmattan, 2013.

Arabités numériques. González Quijano Yves, Actes sud, 2012.

Oumma : un grand reporter au Moyen-Orient. Alfred de Montesquiou, Seuil, 2013.

Killing the messenger. Journalists at risk in modern warfare. Herbert Foerstel, Praeger Publishers, 2006.

Foreign news: exploring the world of foreign correspondents. Ulf Hannerz, University of Chicago Press, 2012.

Des hommes comme les autres : correspondants au Moyen-Orient. Joris Luyendijk, Nevicata, 2009.

Narrating conflict in the Middle East : discourse, image and communication practices in Lebanon and Palestine. Dina Matar, Zahera Harb, I. B. Tauris, 2013.

The new arab journalist : mission and identity in a time of turmoil. Lawrence Pintak, I.B. Tauris, 2010.

Liberté d'expression et pétromonarchie, Claire-Gabrielle Talon, PUF, 2010.

The new arab medias : technology, image and perception, Mahjoob Zweiri, Ithaca press, 2012.

ARTÍCLES I RECURSOS WEB (per ordre cronològic)

[Do violent images obscure the humanity of people in the Middle East?](#) José Vericat, *blog The New Internationalist*, abril de 2014.

[Timeline: Al Jazeera's challenges in Egypt](#), *Al Jazeera*, febrer de 2014.

[Periodismo a la siria](#), David Alandete. *blog Oriente más Próximo*, gener de 2014.

[Syria's socially mediated civil war](#), Marc Lynch, Deen Freelon and Sean Aday, *United States Institute of Peace*, gener de 2014.

[Printemps arabe et presse écrite française : quelles représentations ?](#) Farid Toumi, Issam Toumi y Abderrahmane Amsider, *French journal for media research*, primer semestre 2014.

[video] [Targeting journalism](#), *Al Jazeera*, febrer de 2013.

[Pueblos del Medio Oriente bajo la sombra de un periodismo occidental. Análisis del discurso de las noticias de las agencias internacionales AP, AFP, Efe y Reuters sobre conflictos del Medio Oriente](#), Adriana Ortiz Romero, *Universidad central de Venezuela*, octubre de 2012.

[Western reporting in the Middle East: the dilemma of local Arab reporters](#), Salah Al Nasrawi, *Arab media and society*, tardor 2012.

[Journalism the Arab world is not used to](#), Khaled Abu Toameh, *Gatestone Institute*, desembre de 2011.

[Mapping the Arabic blogosphere: politics, culture and dissent](#), Bruce Etling, John Kelly, John Palfrey, Rob Faris, *Berkman Center Research Publication*, juny de 2009.

ARTICLES DE PREMSA (per ordre cronològic)

[Un no a la impunitat](#), Marc Marginedas, Javier Espinosa i Ricard García Vilanova
El Periódico, març de 2014.

[Periodismo altavoz](#), Marcelo Wio
Revista de Medio Oriente, febrer de 2014.

[Los corresponsales de guerra no son Indiana Jones](#), Fátima Elidrissi
El Mundo, abril de 2014.

[Kuwait's failed effort to bury news coverage](#), Timothy Spence
International press institute, abril de 2014.

[Trial of Al Jazeera reporters in Egypt, a bad joke](#)

BBC News, març de 2014.

[Parachute journalism leads to poor Middle Eastern reporting](#), Neil Davies

The Digital universe, març de 2014

[El periodismo de guerra, en peligro de muerte](#), Irene Sánchez Casado

El librepensador, gener de 2014.

[El Gran Oriente Medio, cárcel y cementerio de periodistas](#), Pablo Molina

Elmedio, desembre de 2013.

[Expliquer la réalité du monde arabe](#), Peter Hossli

Entrevista amb Mostefa Souag, periodista d'Al Jazeera, *Hossli.com*, desembre de 2013.

[Être journaliste en Syrie](#), Dorothée Haffner

Arte, novembre de 2013.

[Middle east reporting guide urges journalists to use neutral terms](#), Roy

Greenslade

blog Greenslade / The Guardian, novembre de 2013.

[The Challenges of Covering Syria](#), Andrea Glioti

Al Monitor, novembre de 2013.

[Al Jazeera : l'illusion d'un journalisme impartial](#), Fadi AlAssaad

Lynxtogo, estiu 2013.

[Arab spring may change western medias view of middle east](#), Rand

Dalgamouni

The Jordan Times, juny de 2012.

BLOGS I PERFILS DE TWITTER

[Blog *Tabsir. Insight on Islam and the Middle East*, secció "Periodismo y medios de comunicación"](#)

[Blog *The Damascus Bureau*, secció "Cultura y medios de comunicación"](#)

[Blog de Nervana Mahmoud, *From the Middle East to the British Isles* ;
@Nervana_1](#)

[Blog de Georges Malbrunot, *De Bagdad à Jérusalem. L'Orient Indiscret*](#)

[Blog de Hugh Pope, *Dining with Al Qaeda*](#)

[Blog de Donatella Della Ratta, *Media Oriente*](#) ; @donatella_dr

[Blog de Daoud Kuttab, *periodista palestino*](#) ; @daoudkuttab

[Blog del colectivo de activistas marroquíes Mamfakinch](#) ; @Mamfakinch

[Blog del corresponsal de la AFP en Siria](#)

[Blog de Lilia Weslaty](#) ; @Liliopatra

[Blog de Wael Abbas, *Misr Digital*](#) ; @waelabbas

[Blog de Afrah Nasser](#) ; @Afrahnasser

[Blog de Hossam El Hamalawy](#) ; @3arabawy

[Blog de Issandr El Amrani, *The Arabist*](#) ; @arabist

[Blog de Manal i Alaa Abd El Fatah](#) ; @alaa

[Blog de Mahmoud Salem, *Ranting of a Sandmonkey*](#) ; @Sandmonkey

[Blog de Gigi Ibrahim, *The angry Egyptian*](#) ; @Gsquare86

[Blog de Sultan al Qassemi, *The Gulf blog*](#) ; @SultanAlQassemi

[Blog de Zeinobia, *Egyptian chronicles*](#) ; @Zeinobia

[Blog de Ibn Kafka, *Ibn Kafka's obiter dicta*](#) ; @ibnkafka

Lina Attalah, @Linaattalah

MAPES

[World press freedom index](#)

Reporters sin fronteras, 2014.

PELÍCULAS / DOCUMENTALS

[Armas de engaño masivo](#), Schechter Danny, 2004.

[Hotel Palestina](#), Arrévalo Alberto, 2004.

[Control room](#), Noujaim Jehane, 2004.

[*To shoot an elephant*](#), Arce Alberto; Rujailah Mohamed, 2009.

[*The war you don't see*](#), Pilger John, 2010.

[*Blogging in the Nile*](#), Al Jazeera, 2011.

[*Zero silence*](#), Rizvi Kabani Javeria, 2011.

[*Shouting in the dark*](#), Al Jazeera, 2012.

[*Point and Shoot*](#), Curry Marshall, 2013.

[*Crop*](#), Omara Marouane y Domke Johanna, 2012.